

Provocările dezvoltării regionale în secolul al XXI-lea

Oleg FRUNZE,
doctor în științe tehnice, lector superior universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

Regional development is about the geography of welfare and its evolution. To see changing regional welfare positions we often use gross domestic product (GDP) per capita as a statistical approximation. Complementary measures are also used, such as per capita consumption, poverty rates, unemployment rates, labor force participation rates or access to public services. These indicators are more social in nature and are often used in United Nations welfare comparisons.

Cuvinte-cheie: dezvoltare regională, dezvoltare locală, indici de dezvoltare, administrație publică.

Disparitățile regionale pot avea consecințe negative semnificative legate de costurile socioeconomice, de exemplu, din cauza transferurilor de asistență socială, sistemelor de producție ineficiente (alocări ineficiente de resurse) și a condițiilor sociale nedorite (Gilles, 1998). Având în vedere cadrul neoclastic de analiză, se presupune că aceste diferențe (în ceea ce privește venitul pe cap de locuitor) dispar pe termen lung, din cauza mobilității spațiale a factorilor de producție care determină o echilibrare a factorilor de productivitate în toate regiunile. În mod evident, pe un orizont lung de acțiune a factorilor de educație, cercetare și dezvoltare (R&D) și tehnologia joacă un rol structural critic în acest context. Pe termen scurt, cu toate acestea, disparitățile regionale pot demonstra mai degrabă o persistență în tendințe.

Disparitățile pot fi măsurate în diverse categorii relevante, cum ar fi ocuparea forței de muncă (sau rata șomajului), veniturile, investițiile, dinamica de creștere și așa mai departe. În mod evident, astfel

de indicatori nu sunt în întregime independenți, așa cum este, de exemplu, ilustrat în legea lui Okun, care presupune o relație între rezultatul economic și șomaj. Convergența disparităților regionale este, în mod clar, un fenomen complex, care se referă la mecanismele prin care pot dispărea diferențele privind bunăstarea dintre regiuni (Armstrong, 1995). În cadrul teoriei convergenței, vom observa o mare atenție pentru deschiderea sistemelor spațiale, reflectate, în special, în comerț, mobilitatea forței de muncă, naveta și așa mai departe (Magrini, 2004). Într-un sens comparativ static, convergența poate avea sensuri diferite într-o discuție a posibilităților reduceri ale disparităților regionale.

β -convergență este o relație negativă între creșterea veniturilor pe cap de locuitor la moment și nivelul venitului pe cap de locuitor în perioada inițială (de exemplu, regiunile sărace cresc mai repede decât regiunile inițial bogate); σ -convergență este un declin în timp al dispersiei venitului pe cap de locuitor între regiunile vizate.

Ideea de convergență în viziunea economiei neoclasice a fost acceptată pe scară largă în literatura de specialitate, dar este critic dependentă de două ipoteze:

- diminuarea randamentului general, ceea ce înseamnă că sporirea rezultatului obținut va fi mai mică odată cu creșterea proporțională a capitalului;
- progresul tehnologic va genera beneficii, dar care, de asemenea, se va reduce și el odată cu acumularea.

Mai multe studii au fost efectuate pentru a estima gradul de β -convergență și σ -convergență. Concluziile generale au demonstrat că rata de β -convergență este de ordinul de 2% anual, în timp ce gradul de σ -convergență tinde să scadă în timp, valabil pentru statele din SUA și regiunile din Uniunea Europeană. Subiecte de cercetare importante în literatura curentă par a fi rolul cunoștințelor și de antreprenariat, eterogenitatea spațială în funcție de localizare sau aspectele socioculturale și barierele instituționale și fizice.

Problemele mai vechi, cum ar fi disparitățile regionale și convergența, nu sunt unicele motive ce explică apariția științelor regionale. Destul de interesant că, în ultima vreme, au fost propuse noi principii normative privind dezvoltarea regională în Uniunea Europeană în documentele oficiale; „coeziune teritorială” este citată în documentele oficiale de politică EU ca principiu strategic, din principiile de la Lisabona și Gothenburg.

În termeni practici, coeziunea teritorială implică: concentrarea politicilor de dezvoltare teritorială, regională și națională pe exploatarea mai eficientă a potențialului regional și a capitalului teritorial – diversitatea culturală și teritorială; o mai bună poziționare a regiunilor facilitând conectivitatea și integrarea teritorială; și promovarea coerenței politicilor UE cu un impact teritorial. Având în vedere atenția puternică a factorilor de decizie acordată aspectelor teritoriale, științelor regionale (și în cadrul

acestora - economiei regionale), acestea vor furniza instrumente teoretice și metodologice ca bază solidă de formare a normativelor pentru politici.

În plus, într-o perioadă de globalizare ca cea actuală, precum și crearea zonelor de monedă unică, regiunile (și, de asemenea, națiunile) trebuie să se preocupe intens de competitivitatea lor de sisteme de producție, deoarece nu există mecanism de reglare spontană sau automată la locul de muncă pentru a echilibra o lipsă (sau o rată de creștere insuficientă) de productivitate. Specificul local, materialele locale și activele nemateriale pot deveni elemente strategice pe care se bazează competitivitatea regiunilor. Teoriile de creștere regională și dezvoltare trebuie să fie capabile să interpreteze, mai mult decât oricând, modul în care regiunile execută un rol în diviziunea internațională a muncii și, mai important, modul în care regiunile pot menține acest rol în timp.

În mod inevitabil, acest set de „tendințe” este selectiv și incomplet, în primul rând, reflectă opiniile personale și interesele de cercetare particulare.

Tot mai multe provocări noi sunt în teoriile cu care se confruntă în zilele noastre oamenii de știință regională, care trebuie să fie abordate. O primă provocare este încercarea de a obține avantaje într-o convergență viitoare în diferite abordări teoretice, pe lângă convergența obținută numai parțial de noile teorii de creștere regională. Noile teorii de creștere sunt laudabile pentru că includ spațiul în modele strict economice. De asemenea, merită apreciere introducerea în structura teoretică a diferitelor concepții de spațiu: consolidarea, fiind spațiul fizico-metric determinat de costurile de transport, având arii variate, implică și ipoteza de existență a anumitor polarități teritoriale în care are loc creșterea. Cu toate acestea, este încă dificil de a combina legile economice și

Tabelul 1. Principalele tendințe în teoriile economice regionale.

<i>Tendințe în teorii</i>	<i>Teorii de creștere regională</i>	<i>Teorii de dezvoltare regională</i>
Mai mult realism în abordările teoretice.	Determinanți de creștere endogenă. Un rol important al modelelor de creștere de comportamente complexe, nonliniare și interactive și a proceselor care au loc în spațiu. Condițiile de piață imperfectă în modele de creștere. Creșterea ca o problemă de competitivitate pe termen lung. Progresul tehnologic ca un factor endogen al creșterii.	Motive de succes și eșec ale clusterilor IMM în mediul ariilor locale. Resurse non-materiale ca surse de competitivitate regională. Un rol activ a spațiului în crearea de cunoștințe.
Abordări mai degrabă dinamice, decât statice.	Traietorii evolutive ale interdependențelor nonliniare de sisteme complexe.	Aglomerările economice dinamice, mai degrabă decât statice.

Sursa. Capello, 2009.

mecanismele noi de geografie economică ce explică creșterea în baza factorilor teritoriali ce se regăsesc la nivel local. O abordare care ar putea face această combinație ar reprezenta maximum de interconectări dintre teoria locațiilor, teoria dezvoltării și teoria de creștere macroeconomică; sinteze, care ar evidenția bazele gestionării administrativ-teritoriale ale modelului macroeconomic (Capello).

O altă provocare cu care se confruntă oamenii de știință regională este exploatarea ce decurge din relația de abordări interdisciplinare, o limită deja subliniată în anii '90 ai secolului trecut, în timpul analizelor asupra sănătății. Din moment ce această problemă a fost subliniată, orice semnalmamente de recuperare au fost identificate cu greu și se pare că situația a devenit chiar mai problematică. Această interpretare pesimistă se bazează pe unele tendințe clare întâlnite în unele cercetări teoretice recente, unde arii largi interdisciplinare neexploate mai sunt prezente, dar nici tendințe de abordare a lor nu se urmăresc.

Mai există încă unele riscuri legate de barierele disciplinare și de viziunea interdisciplinară asupra problemelor strategice.

Acestea sunt rezultatul perspectivei înguste a cercetătorilor în științele regionale menționate de Bailly și Coffey, dar, de asemenea, și unele abordări particulare din domeniile clasice orientate spre o știință clar multidisciplinară - științele regionale. Cu precădere în economie, se speră că după (re)descoperirea interesului economiștilor în aspectele spațiului, și fenomenul de spațiu, atitudinea față de științele regionale se va schimba în favoarea unei atitudini mai cooperante cu interes mai pronunțat.

Legat de provocările interdisciplinare, este necesar de făcut o ultimă remarcă importantă. Abordarea interdisciplinară ar trebui să orienteze oamenii de știință spre a explora noi frontiere și a atinge noi posibilități analitice interpretative. Tendința în acest sens însă este alta, cercetătorii sunt înclinați să exploateze idei noi sugerate de disciplinele complementare. Un caz de menționat în acest sens este modul în care oamenii de știință regională au acceptat teoria excedențelor spațiale ca o teorie, adăugând o nouă interpretare la explicarea rolului spațiului ca o schimbare calitativă de cunoștințe.

În schimb, o abordare critică a acestei teorii arată că în anumite privințe teoria respectivă a făcut niște pași înapoi în interpretarea spațiului și în crearea de cunoștințe spațiale. Spațiul este un concept pur geografic, distanța fizică dintre actori, un înțeles pur fizic vine din logica epidemiologică adoptată – simplu, ca urmare a contactului fizic dintre actori. Consecințe importante rezultă din această interpretare de spațiu.

În primul rând, această vizualizare este în măsură să explice procesele prin care cunoștințele se răspândesc la nivel local, având în vedere că acesta prevede numai probabilitatea de contact între potențiali inovatori ca sursă de difuziune în spațiu. În al doilea rând, se referă numai la difuzarea de inovații, nu și la procesele de creare de cunoștințe. Se impun, astfel,

aceleași limitări, așa cum a propus Hägerstrand în modelul său în ceea ce privește difuzarea spațială de inovații: difuzarea de cunoștințe înseamnă adoptarea, iar adoptarea înseamnă mai mult decât inovare și performanță mai bună. Deși ignorat, cu toate acestea, este cel mai important aspect al procesului de inovare: felul în care oamenii (sau contextul) află sau iau cunoștință.

Acest lucru necesită o investigație mai amănunțită și inovatoare de procese cognitive la nivel regional (Capello). Acesta este aspectul de interes major nu numai pentru oamenii de știință, dar, de asemenea, pentru factorii de decizie politică, aceștia ar trebui să-și dorească pentru a explora posibilitățile de acțiune normativă pentru a promova dezvoltarea locală.

BIBLIOGRAFIE

1. Armstrong, H.W. - Convergence among the regions of the European Union, 1950–1990, Papers in Regional Science, 1995.
2. Capello R., - Handbook of Regional Growth and Development Theories, Edward Elgar Cheltenham, UK and Northampton, USA, 2009.
3. Gilles, S.-P., - The political consequence of unemployment, Working Paper, Department of Economics, Universitat Pompeu, 1998.
4. Magrini, S., - Regional (di)convergence, Handbook of Regional and Urban Economics, vol. 4, Amsterdam: North Holland, 2004.

Prezentat: 11 mai 2015.

E-mail: frunze_oleg@yahoo.com